

تأثیر قوانین مالیات‌های مستقیم در جایگاه حاکمیت شرکتی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۳۰

کد مقاله: ۱۴۸۵۶

مهسا یوسف نژاد^{۱*}، شهرام چهارمحالی^۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر قوانین مالیات‌های مستقیم در جایگاه حاکمیت شرکتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ می‌باشد. این پژوهش از نظر هدف، از دسته کاربردی به شمار می‌رود و از نظر روش، پژوهش توصیفی مبتنی بر تحلیل رگرسیون خطی چند متغیره است که در آن، از تحلیل داده‌های ترکیبی استفاده شده است. داده‌های مورد نیاز از لوح فشرده تدبیر پرداز و سایت کدال جمع آوری شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار Eviews انجام شده است. جامعه آماری در این پژوهش تمامی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار می‌باشند که تعداد ۱۸۵ نمونه از طریق غربالگری انتخاب شد. نتایج نشان داد بین میزان مالکیت سهامداران نهادی و متغیرهای نرخ مؤثر مالیات نقدی بلندمدت و نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلندمدت رابطه معنادار وجود دارد، اما بین میزان مالکیت سهامداران نهادی با نرخ مؤثر مالیات نقدی و نرخ مؤثر مالیات تعهدی رابطه معناداری وجود ندارد. طبق نتایج بدست آمده از این پژوهش، بین استقلال اعضای هیئت مدیره و متغیرهای نرخ مؤثر مالیات نقدی، نرخ مؤثر مالیات نقدی بلندمدت، نرخ مؤثر مالیات تعهدی و نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلندمدت رابطه معناداری وجود ندارد. طبق نتایج بدست آمده از این پژوهش، بین نقش دوگانه مدیرعامل و متغیر نرخ مؤثر مالیات نقدی رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد، ولی بین نقش دوگانه مدیرعامل و متغیرهای نرخ مؤثر مالیات نقدی بلندمدت، نرخ مؤثر مالیات تعهدی و نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلندمدت رابطه معناداری وجود ندارد.

واژگان کلیدی: بورس اوراق بهادار، حاکمیت شرکتی، مالیات مستقیم

۱- دانشجوی دکتری گروه مالی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، تهران، ایران.
۲- استادیار، گروه مالی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

با جدا شدن مالکیت و مدیریت، مدیران به عنوان نماینده سهامداران، شرکت را اداره می کنند، با شکل گیری رابطه نمایندگی، تضاد منافع بین مدیران و سهامداران و سایر ذینفعان از (جمله دولت) ایجاد می گردد و به طور بالقوه این امکان به وجود می آید که مدیران اقداماتی انجام دهند که در جهت منافع خودشان بوده و ضرورتاً در جهت منافع سهامداران و سایر ذینفعان از (جمله دولت) نباشد که به آن مسأله نمایندگی گفته می شود (مارکوس و ترانینان^۱، ۲۰۱۷). در این راستا، دولت یکی از ذینفعانی است که خود را در سود شرکتها سهیم می داند و این سهم خواهی از سود را به شکل مالیات مطالبه می نماید (زیممن^۲، ۲۰۱۰). درآمد مالیات، یکی از مهمترین درآمدهای دولت می باشد و بخش عمده ای از این درآمد را مالیات اخذ شده از اشخاص حقوقی تشکیل می دهد. طبق مفاد ماده ۱۰۵ اصلاحی قانون مالیات های مستقیم مصوب سال ۱۳۸۰، معادل ۲۵٪ از سود اشخاص حقوقی سهم دولت بوده و باید به عنوان مالیات در وجه دولت واریز شود.

از طرفی دیگر، سهامداران از تصمیماتی که سبب گردد میزان مالیات پرداختی توسط شرکتها کاهش یابد استقبال می کنند به عبارت دیگر، سهامداران خواهان مدیریت مالیاتی توسط شرکتها هستند. مدیریت مالیاتی به عنوان توانایی کاهش وجه نقد پرداختی یا پرداختنی بابت مالیات تعریف می شود (کریستینا و تریسی^۳، ۲۰۱۰). با توجه به اینکه مدیریت مالیاتی موجب کاهش خروج وجه نقد شرکت می شود، از گذشته به عنوان یک ارزش برای سهامداران تلقی می شده است، اما در این میان مدیران فرصت طلبی وجود دارند که برای فرار از پرداخت مالیات، دنبال سوء استفاده مالی و منافع شخصی خود هستند که این امر سبب تحمل هزینه هایی برای مالکان خواهد شد (بروون و تیلور^۴، ۲۰۱۵). بر اساس تحقیقات کریستینا و تریسی (۲۰۱۰)، یکی از حوزه هایی که نقش اساسی در مدیریت مالیاتی شرکتها ایفا می کند، حوزه حاکمیت شرکتی است، از اینرو بررسی ارتباط بین حاکمیت شرکتی و مالیات مستقیم به دو دلیل مطرح می گردد: اول، مالیات مستقیم می تواند زمینه ساز رفتارهای فرصت طلبانه مدیران شود (چنگ و سون^۵، ۲۰۱۸). دوم، مالیات مستقیم رفتار شدن در عدم اطمینان قابل توجهی است، چون منافع و عملکرد بهتر شرکتها بلافاصله ممکن نیست، بلکه این خدمت ها به عنوان یک سرمایه گذاری بلندمدت محسوب می شوند، به همین جهت درک نقشی که حاکمیت شرکتی در مالیات مستقیم شرکتها ایفا می کند، بسیار با اهمیت است. بنابراین هدف اصلی این پژوهش، بررسی تاثیر قوانین مالیات مستقیم در جایگاه حاکمیت شرکتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. سؤال این پژوهش آن است که آیا قوانین مالیات مستقیم بر جایگاه حاکمیت شرکتی در شرکتها تأثیرگذار می باشد یا خیر؟

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اخیراً موضوع حاکمیت شرکتی در سطح بین المللی توجه زیادی به خود جلب کرده است. درستی گزارشگری مالی دغدغه مشترک تدوین کنندگان استاندارد و افراد شاغل در حرفه بوده است. به ویژه پس از رسوایی های مالی شرکت های معتبر و شناخته شده ای مثل انرون و ورلدکام در امریکا رخ داد. در خصوص کشورهای آسیایی حاکمیت شرکتی ضعیف به عنوان یکی از دلایل بحران مالی در آسیا در سال ۱۹۹۷ بوده است (چن^۶، ۲۰۰۸). بررسی ادبیات موجود نشان می دهد که هیچ تعریف موردتوافقی در مورد حاکمیت شرکتی وجود ندارد. تعریف های موجود از حاکمیت شرکتی در یک طیف وسیع قرار می گیرند. دیدگاه های محدود در یکسو و دیدگاه های گسترده در سوی دیگر طیف قرار دارند. در دیدگاه های محدود حاکمیت شرکتی به رابطه شرکت و سهامداران محدود می شود. این الگو در قالب نظریه نمایندگی بیان می شود. در آنسوی طیف حاکمیت شرکتی را می توان به صورت شبکه ای از روابط در نظر گرفت که نه تنها در میان شرکت و مالکان آنها (سهامداران) بلکه میان شرکت و تعداد زیادی از ذینفعان از جمله کارکنان، مشتریان، فروشندگان، دارندگان اوراق قرضه و... وجود دارد. چنین دیدگاهی در قالب نظریه ذینفعان دیده می شود. با توجه به نظریه های مذکور در اینجا چند تعریف از حاکمیت شرکتی ارائه می شود. این تعریف ها از نگاهی محدود و درعین حال توصیف کننده نقش اساسی حاکمیت شرکتی آغاز می شود و سرانجام به تعریفی گسترده تر خاتمه می یابد که پاسخگویی شرکتی را در برابر ذینفعان و جامعه در برگیرد. سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) حاکمیت (راهبری) شرکتی را به این صورت تعریف می کند، مجموعه ای از روابط بین مدیریت، هیات مدیره، سهامداران و سایر ذینفعان شرکت. حاکمیت شرکتی همچنین ساختاری را فراهم می آورد که از طریق آن اهداف شرکت تدوین و ابزارهای دستیابی به این اهداف و همچنین نحوه نظارت به عملکرد مدیران مشخص می گردد (رهبری خرازی، ۱۳۸۵).

1 Marcus, A. J., Teranian, H

2 Zimmerman

3 Kristina, M., Tracy, N

4 Brown, R. and L. TAYLOR

5 Chang, J. Ch, Sun, H. L

6 Chen

بانک جهانی نیز حاکمیت شرکتی را به این صورت تعریف می‌کند: حاکمیت شرکتی به حفظ تعادل میان اهداف اجتماعی و اقتصادی و اهداف فرعی و جمعی مربوط می‌شود. چارچوب حاکمیت شرکتی برای تقویت استفاده مؤثر از منابع و نیز برای پاسخگویی لازم به منظور نظارت بر آن منابع و هدف همراستا نمودن هر چه بیشتر منافع افراد شرکتها و جامعه هست (ابراهیم^۱، ۲۰۰۹).

مالیات در بسیاری از تصمیم‌های شرکت‌ها عامل تاثیر گذاری است. شواهد تحقیق‌های اخیر در نقاط مختلف دنیا نشان می‌دهد که اقدام‌های مدیریتی طراحی شده برای کاهش مالیات شرکت در حال تبدیل شدن به یک رویه فزاینده و معمول در بسیاری از کشورهای سراسر جهان شده است. حاکمیت شرکتی به معنای قوانین، مقررات، ساختارها، فرهنگ‌ها و سیستم‌هایی است که موجب دستیابی به هدف‌های پاسخگویی، شفافیت، عدالت و رعایت حقوق ذینفعان می‌شود (حساس‌یگانه، ۱۳۸۵). مالیات مستقیم به عنوان توانایی کاهش میزان وجه پرداختی یا پرداختی بابت مالیات تعریف می‌شود. این مالیات‌ها اساساً تحت عنوان شیوه‌هایی برای جلوگیری از انتقال وجه نقد سهامداران به سوی دولت شناخته می‌شود. برای بهره بردن از مدیریت مالیاتی متهورانه، نیازی نیست متوسل به رفتار غیر اخلاقی و یا غیر قانونی شد. قوانین مالیاتی، مفاد زیادی دارد که به شرکت‌ها اجازه می‌دهد تا از روزه-های قانونی مالیات خود را کاهش دهند، مثل سرمایه گذاری در اوراق مشارکت دولتی که درآمد حاصل از آن معاف از مالیات است. بنابراین مدیریت مالیاتی بیانگر یک راهبرد مستمر و پایدار در زمینه برنامه‌ریزی مالی راهبردی است که در برگرداندن فعالیت‌های کاملاً قانونی است (کریستینا و تریسی، ۲۰۱۰). در این پژوهش از متغیرهای نرخ مؤثر مالیات نقدی، نرخ مؤثر مالیات نقدی بلندمدت، نرخ مؤثر مالیات تعهدی و نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلند مدت به عنوان معیارهای سنجش مالیات مستقیم استفاده شده است.

پورعلی و کرمانی‌نژاد (۱۳۹۵)، در پژوهشی به بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و مدیریت مالیاتی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ پرداختند. روش تجزیه و تحلیل، روش داده‌های ترکیبی یا داده‌های پانلی می‌باشد. در این پژوهش جهت ارزیابی حاکمیت شرکتی از توانایی حاکمیت شرکتی و برخی از سازوکارهای حاکمیت شرکتی بهره بردند، نتایج به دست آمده نشان می‌دهند که توانایی حاکمیت شرکتی رابطه منفی معنادار با مدیریت مالیاتی داشته و مالکیت نهادی رابطه مثبت و معنادار و استقلال رابطه منفی و معناداری با مدیریت مالیاتی دارند. رضایی و عظیمی (۱۳۹۴)، بررسی رابطه بین ساز و کارهای حاکمیت شرکتی و مدیریت مالیاتی در شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. به منظور آزمون فرضیه‌ها، ۸۰ شرکت طی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۰ پرداختند. نتایج نشان داد که بین میزان مالکیت سهامداران نهادی و متغیرهای نرخ مؤثر مالیات نقدی بلندمدت و نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلندمدت رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد، اما بین میزان مالکیت سهامداران نهادی و متغیرهای نرخ مؤثر مالیات نقدی و نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلندمدت رابطه معناداری مشاهده نشد. بین نقش دوگانه مدیر عامل و نرخ مؤثر مالیات نقدی نیز رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد، اما بین نقش دوگانه مدیر عامل و متغیرهای نرخ مؤثر مالیات نقدی بلندمدت، نرخ مؤثر مالیات تعهدی و نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلندمدت رابطه معناداری مشاهده نشد. بین استقلال اعضای هیئت مدیره و متغیرهای نرخ مؤثر مالیات نقدی، نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلندمدت، نرخ مؤثر مالیات تعهدی و نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلندمدت رابطه معناداری مشاهده نشد. آقایی و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهشی به بررسی نقش حاکمیت شرکتی در طرح ریزی مالیات شرکت‌ها طی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۱ پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که طرح ریزی مالیات، بیشتر در شرکت‌های با تعداد اعضای هیات مدیره کمتر وجود دارد. افزون بر این، هرچه تعداد اعضای غیرموظف در هیات مدیره شرکت بیشتر و مدیرعامل، به دلیل عضویت در هیات مدیره از ثبات جایگاه برخوردار باشد، طرح ریزی مالیات افزون تر خواهد بود. درخصوص تاثیر تخصص مالی اعضای هیات مدیره شرکت‌ها بر طرح ریزی مالیات نیز یافته‌های پژوهش شفاف نیست. نتایج حاصل از بررسی تاثیر ویژگی‌های خاص شرکت‌ها بر طرح ریزی مالیات نشان می‌دهد که شرکت‌های با بازدهی بالاتر، طرح ریزی مالیات بیشتری داشته اما اهرم مالی تاثیر بر طرح ریزی مالیات ندارد. همچنین تاثیر اندازه شرکت بر طرح ریزی مالیات نیز شفاف نیست. مینیک و نوگا^۲ (۲۰۲۰)، در مطالعه‌ای با عنوان اثرات ویژگی‌های اصول راهبردی شرکتها را بر مدیریت مالیات نشان دادند که طرح‌های پاداش به عنوان محرکی برای مدیران جهت سرمایه‌گذاری در طرح‌های بلندمدت و مالیات کاه عمل می‌کند. همچنین یافته‌ها نشان داد که مدیریت مالیات سهامداران را منتفع می‌سازد و مدیریت مالیات به طور مثبت با افزایش عایدی سهامداران در ارتباط است. استالنیس و ریچاردسون^۳ (۲۰۲۰)، با عنوان اثر پاداش هیات مدیره بر فرار مالیاتی به این نتیجه رسیدند که تعداد اعضای غیرموظف هیات مدیره رابطه‌ای منفی و معنادار با رویه مالیاتی متهورانه دارد. به عبارت دیگر، هرچه تعداد اعضای غیرموظف هیات مدیره بیشتر باشد، شرکت کمتر به مدیریت مالیات روی می‌آورد. فریز و

1 Ebrahim

2 Minik & Noga

3 Lanis & Richardson

همکاران^۱ (۲۰۱۷)، در مقاله ای با عنوان مالیات و حاکمیت شرکتی به این نتیجه رسیدند که قانون مالیات می تواند اصول راهبری شرکتها را با ارائه امتیازات یا تحمیل مجازات تحت تأثیر قرار دهد. به علاوه ساختار اصول راهبری شرکتها تحت تأثیر اینکه شرکت چگونه مالیات را مدیریت می کند، قرار می گیرد. همچنین، سیستم مالیاتی می تواند اصول راهبری شرکتها را در دوره پرداخت سود سهام تحت تأثیر قرار دهد. بلیلاک و همکاران^۲ (۲۰۱۲)، به بررسی رابطه اجتناب مالیاتی و پایداری سود پرداختند. آنها شواهدی فراهم کردند مبنی بر اینکه در شرکت هایی که تفاوت مثبت درآمد دفتری و مالیاتی ناشی از مدیریت سود است، پایداری سود و اقلام تعهدی کمتر است در حالی که اگر تفاوت مثبت درآمد دفتری و مالیاتی ناشی از اجتناب مالیاتی باشد، سود پایدارتر است. لیم^۳ (۲۰۱۱)، به بررسی اجتناب مالیاتی بر روی هزینه بدهی و تأثیر آن بر روی فعالیت سهامداران با استفاده از شرکت های کره ای پرداخته است که در نتیجه آن به ارتباط منفی بین اجتناب مالیاتی و هزینه های بدهی پی برد. به نظر او این ارتباط منفی زمانی قویتر می شود که سطح مالکیت سازمانی بالا باشد.

۳- روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، از دسته کاربردی به شمار می رود و از نظر روش، پژوهش توصیفی مبتنی بر تحلیل رگرسیون خطی چند متغیره است که در آن، از تحلیل داده های ترکیبی استفاده شده است. داده های مورد نیاز از لوح فشرده تدبیر پرداز و سایت کدال جمع آوری شده است. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار Eviews انجام شده است. جامعه آماری در این پژوهش تمامی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار می باشند. نمونه از طریق غربالگری انتخاب شد و شرکت های مادر تخصصی یا هلدینگ که در حال حاضر، در گروه واسطه های مالی فهرست شده اند و در رشته ی صنعتی یا خدماتی مربوط طبقه بندی می شوند و به عنوان نمونه انتخاب شدند و بایستی دارای شرایط زیر باشند:

- دوره مالی آن ها به ۱۲/۲۹ هر سال ختم شود، تا بتوان داده ها را در کنار یکدیگر قرار داد و در قالبهای تابلویی یا تلفیقی به کار برد
- در طول دوره پژوهش تغییر در دوره مالی نداشته باشند، تا نتایج عملکرد مالی، قابل مقایسه باشند.
- جزء شرکت های فعال در حوزه فعالیت های مالی، از جمله شرکت های سرمایه گذاری، بانک ها، بیمه ها و موسسات مالی نباشند. بدلیل اینکه این موسسات از لحاظ ماهیت فعالیت متفاوت بوده و درآمد اصلی آنها حاصل از سرمایه گذاری بوده و وابسته به فعالیت سایر شرکت ها است، لذا ماهیتاً با سایر شرکت ها متفاوت می باشند، لذا از تحقیق حذف خواهند شد.
- داده های مورد نیاز جهت متغیرهای تحقیق در طول دوره زمانی ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۹ موجود باشند، تا در حد امکان بتوان محاسبات را بدون نقص انجام داد.
- در طول سال مالی بیش از ۶ ماه توقف معاملاتی نداشته باشند. از آنجایی که توقف در معاملات موجب ناتوانی در برآورد ارزش بازار می شود که این ناتوانی موجب عدم تأمین متغیرهای مورد نیاز تحقیق می شود.

۴- مدل و متغیرهای پژوهش

در پژوهش حاضر جهت بررسی تأثیر قوانین مالیات مستقیم بر جایگاه حاکمیت شرکتی از مدل پژوهش مینیک و نوگا (۲۰۲۰)، استفاده شده است که به شرح زیر می باشد:

$$DUAL_{it} = \beta_0 + \beta_1 CETR_{it} + \beta_2 LCETR_{it} + \beta_3 ETR_{it} + \beta_4 LETR_{it} + \beta_5 size_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$INDEP_{it} = \beta_0 + \beta_1 CETR_{it} + \beta_2 LCETR_{it} + \beta_3 ETR_{it} + \beta_4 LETR_{it} + \beta_5 size_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$INIST_{it} = \beta_0 + \beta_1 CETR_{it} + \beta_2 LCETR_{it} + \beta_3 ETR_{it} + \beta_4 LETR_{it} + \beta_5 size_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیر وابسته:

در این تحقیق حاکمیت شرکتی به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده که شامل موارد زیر است. دوگانگی نقش مدیرعامل (DUAL)، متغیر مجازی است که اگر مدیر عامل، رئیس هیات مدیره هم باشد برابر با یک در غیر این صورت برابر صفر است. استقلال هیئت مدیره (INDEP)، عبارتست از درصد اعضای غیرموظف به کل تعداد هیات مدیره اندازه هیات مدیره. نسبت

1 Freez et al

2 Blaylock et al

3 Lim

مالکیت سهامداران نهادی (INIST): برابر درصد سهام نگهداری شده توسط شرکت‌های دولتی و عمومی از کل سرمایه است که این شرکت‌ها شامل شرکت‌های بیمه، موسسه‌های مالی، شرکت‌های دولتی و دیگر اجزای دولت است.

متغیرهای مستقل:

نرخ مؤثر مالیات نقدی (CETR)، که برابر است با نسبت وجه نقد پرداختی بابت مالیات به سود (زیان) قبل از کسر مالیات.

نرخ مؤثر مالیات نقدی بلندمدت (LCETR)، که برابر است با نسبت مجموع وجه نقد پرداختی بابت مالیات طی ۳ سال (سال جاری + ۲ سال قبل) به مجموع سود (زیان) قبل از کسر مالیات طی همان دوره.

نرخ مؤثر مالیات تعهدی (ETR)، که برابر است با نسبت مالیات بر درآمد به سود (زیان) قبل از کسر مالیات.

نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلندمدت (LETR)، که برابر است با نسبت مجموع مالیات بر درآمد طی ۳ سال (سال جاری + ۲ سال قبل) به مجموع سود (زیان) قبل از کسر مالیات طی همان دوره.

متغیرهای کنترلی:

اندازه شرکت (SIZE): در این پژوهش مجموع دارایی‌های شرکت به عنوان معیار اندازه‌گیری اندازه شرکت در نظر گرفته شده است. جهت محاسبه و بررسی رابطه متغیر کنترلی با متغیر وابسته و مستقل لگاریتم دارایی‌های هر سال مالی استفاده شده است.

اهرم مالی (LEV): اهرم مالی، نمایانگر میزان استفاده از دارایی‌ها در ساختار سرمایه شرکت است که از تقسیم کل دارایی‌ها به حقوق صاحبان سهام محاسبه می‌شود.

۵- تجزیه و تحلیل داده‌ها

۵-۱- آمار توصیفی داده‌های پژوهش

در جدول زیر آمار توصیفی متغیرهای تحقیق شامل میانگین، میانه، حداقل، حداکثر، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی متغیرهای تحقیق ارائه شده اند. همانگونه که مشاهده می‌شود تمامی متغیرهای تحقیق از نظر آمار توصیفی مورد بررسی قرار گرفته اند و از نظر چولگی و کشیدگی نیز تمام متغیرها دارای وضعیت مطلوبی می‌باشند. میانگین اصلی‌ترین شاخص مرکزی بوده و متوسط داده‌ها را نشان می‌دهد. که اگر داده‌ها بر روی یک محور به صورت منظم ردیف شوند، مقدار میانگین دقیقاً نقطه تعادل یا مرکز ثقل توزیع قرار می‌گیرد. میانگین دوگانگی نقش مدیرعامل برابر با ۰/۱۳ بوده و کمترین و بیشترین مقدار آن برابر با ۰/۰۱۱ و ۰/۵۶ می‌باشد.

جدول (۱)، آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نماد	میانگین	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
$DUAL_{it}$	۰,۱۳	۰,۵۶	۰,۰۱۱	۰,۱۲	۰,۴۶	۳,۳۹
$INDEP_{it}$	۰,۳۴۸	۰,۴۷۳	۰,۰۲۷	۰,۰۵۹	-۱,۰۱۵	۲,۴۶۸
$INIST_{it}$	۰,۱۲۰	۰,۳۸۷	۰,۰۷۱	۰,۰۴۲	۲,۳۲۹	۷,۴۸۷
$CETR_{it}$	۰,۱۳۳	۰,۷۶۴	۰,۱۳۳	۰,۲۰۸	۰,۱۹۵	۱,۹۹۷
$LCETR_{it}$	۰,۱۲۳	۹,۰۰	۳,۰۰	۱,۱۵	۰,۵۹	۲,۸۷
ETR_{it}	۰,۳۶۹	۰,۷۶۹	۰,۰۵۹	۰,۲۸۱	-۰,۲۳	۲,۱۵
$LETR_{it}$	۰,۵۶۹	۰,۸۲۰	۰,۰۹۷	۰,۱۴۳	۱,۰۹	۳,۷۹
$size_{it}$	۵,۲۳۵	۷,۸۵۹	۴,۵۲۳	۰,۶۳۸	۱,۰۴	۳,۹۸۵
LEV_{it}	۰,۶۲۸	۰,۹۲۵	۰,۱۲۰	۰,۲۴۶	-۰,۶۷۹	۲,۴۱۵

۵-۲- داده های پنل (پنل دیتا)

در ابتدا جهت برآورد مدل بالا با استفاده از روش پنل دیتا باید آزمون‌هایی را جهت تشخیص نوع مدل پنل دیتا بکار برد که در ادامه به توضیح و انجام این آزمون‌ها پرداخته می‌شود.

آزمون‌های صحت برازش مدل‌های پژوهش:

جهت بررسی صحت استفاده از متغیرهای این تحقیق در رگرسیون حداقل مربعات باید فروض کلاسیک رگرسیون حداقل مربعات برای پسماندهای مدل برازش شده تامین شود. بدین منظور در ادامه فروض کلاسیک حداقل مربعات را بررسی می‌کنیم.

آزمون همجمعی:

بررسی وجود همجمعی در داده‌های ترکیبی بسیار اهمیت دارد. در صورتی متغیرهای مدل ایستا نباشند برآورد مدل ممکن است به یک رگرسیون کاذب منجر شود. بنابراین در این حالت برای جلوگیری از بروز رگرسیون کاذب قبل از برآورد مدل‌های پژوهش، آزمون همجمعی انجام می‌گیرد تا پس از اطمینان از وجود رابطه بلند مدت الگوی مورد نظر تخمین زده شود. با توجه به آماره ADF و احتمال مربوط به آن می‌توان وجود همجمعی در مدل پژوهش را پذیرفت. به بیان دیگر فرضیه صفر مبنی بر وجود عدم همجمعی در مدل رد می‌شود. بنابراین می‌توان گفت بین متغیر وابسته و سایر متغیرها یک رابطه بلند مدت وجود دارد.

جدول (۲)، نتایج آزمون همجمعی کائو مدل‌های پژوهش

احتمال (Prob)	آماره t-Statistic	مدل پژوهش
۰/۰۰۱	-۲/۷۸۵	آزمون همجمعی ADF مدل اول
۰/۰۰۰	-۳/۴۵۲	آزمون همجمعی ADF مدل دوم
۰/۰۰۰	-۱/۹۶۳	آزمون همجمعی ADF مدل سوم

نرمال بودن پسماندها:

یکی از متداول‌ترین آزمون‌های بکار رفته به منظور نرمالیتی آزمون جارک-برا یا به اختصار JB می‌باشد. فرض صفر آزمون جارک-برا دلالت بر نرمال بودن پسماندهای مدل دارد و لذا ارزش احتمال آزمون باید بیش از ۰/۰۵ باشد تا نرمال بودن پسماندها در سطح ۹۵٪ تایید شود. نتایج آزمون نشان دهنده‌ی تایید فرض صفر و نرمال بودن پسماندهای مدل‌ها می‌باشد.

جدول (۳)، نتایج آزمون جارک-برا

نتیجه	ارزش احتمال	آماره ی جارک-برا	متغیر وابسته
نرمال	۰/۴۵۸	۰/۸۹۵	دوگانگی نقش مدیرعامل ($DUAL_{it}$)
نرمال	۰/۱۴۵	۰/۶۵۲	استقلال هیئت مدیره ($INDEP_{it}$)
نرمال	۰/۰۹۵	۰/۴۸۷	مالکیت نهادی ($INIST_{it}$)

آزمون ثابت بودن واریانس جملات خطا (بروش پاگان):

جهت اثبات عدم خودهمبستگی میان پسماندهای مدل‌ها، از آزمون بروش-پاگان استفاده می‌شود. آنچه که اینجا مهم است این می‌باشد که پسماندهای مدل فاقد خود همبستگی باشند. با توجه به نتایج حاصل از آزمون بروش-پاگان و با توجه به سطح معنی داری و با توجه به اینکه مقدار احتمال بدست آمده بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد، لذا فرضیه صفر تحقیق مبنی بر وجود عدم خودهمبستگی در پسماندهای مدل پذیرفته می‌شود. همچنین با توجه به آماره F و همچنین آماره ضرب تعداد مشاهدات در ضریب تعیین به این نتیجه می‌رسیم که بین پسماندهای مدل خود همبستگی وجود ندارد.

جدول (۴)، آزمون بروش-پاگان

سطح معنی داری	آماره محاسباتی	آماره	مدل پژوهش
۰/۰۹۶	۵/۲۴	F-statistic	مدل اول
۰/۵۶	۵۸/۸۴	Obs*R-squared	
۰/۴۲	۳/۷۱	F-statistic	مدل دوم
۰/۱۸	۴۲/۲۹	Obs*R-squared	
۰/۱۲	۲/۰۹	F-statistic	مدل سوم
۰/۱۹	۳۷/۷۴	Obs*R-squared	

آزمون ریشه واحد پانل برای پایایی متغیرها:

آزمون ریشه واحد یکی از معمول ترین آزمون هایی است که امروزه برای تشخیص ایستایی متغیرها مورد استفاده قرار می گیرد. در این آزمون ها روند بررسی مانایی همگی به غیر از روش هادری به یک صورت است و با رد H_0 عدم مانایی رد می شود و بیانگر مانایی متغیر است. بنابراین با رد فرضیه H_0 نامانایی یا ریشه واحد رد می شود و مانایی پذیرفته می شود. در تحقیق حاضر برای بررسی مانایی متغیرهای تحقیق از دو آزمون لوین، لین و چو و همچنین آزمون ایم، پسران و شیم استفاده شده است که نتایج هر یک از دو آزمون در جدول زیر ارائه شده است. همانگونه که مشاهده می شود فرض صفر آزمون لوین، لین و چو مبنی بر عدم مانایی برای تمام متغیرها در سطح احتمال ۹۵٪ رد شده است. لذا تمام متغیرها در سطح مانا می باشند.

جدول (۵)، آزمون ریشه واحد

اختصار	آماره آماره ی لوین، لین، چو	ارزش احتمال	مانا در سطح
$DUAL_{it}$	-۳۸/۰۱	۰/۰۰۰	مانا در سطح
$INDEP_{it}$	-۴۲/۴۳	۰/۰۰۰	مانا در سطح
$INIST_{it}$	-۲۸/۴۸	۰/۰۰۰	مانا در سطح
$CETR_{it}$	-۷۵/۳۷	۰/۰۰۰	مانا در سطح
$LCETR_{it}$	-۶۳/۱۸	۰/۰۰۰	مانا در سطح
ETR_{it}	-۴۶/۰۴	۰/۰۰۰	مانا در سطح
$LETR_{it}$	-۴۳/۱۲	۰/۰۰۰	مانا در سطح
$size_{it}$	-۵۳/۱۷	۰/۰۰۰	مانا در سطح
LEV_{it}	-۴۷/۳۵	۰/۰۰۰	مانا در سطح

آزمون چاو (F لیمر):

در برآورد مدل پانل دیتا با دو حالت کلی روبرو هستیم. حالت اول این است که عرض از مبدأ برای کلیه مقاطع یکسان است که در این صورت با مدل پول دیتا (pool data) مواجه هستیم. حالت دوم عرض از مبدأ برای تمام مقاطع متفاوت است که به این حالت پانل دیتا (panel data) گفته می شود. برای تعیین روش به کارگیری داده های ترکیبی و تشخیص همگن یا نا همگن بودن آن ها از آزمون چاو و آماره ی F لیمر استفاده می شود. فرضیه های آماری این آزمون به شرح زیر است:

$$H_0 = \text{Pooled Data}$$

$$H_1 = \text{Panel Data}$$

لذا در صورت رد فرضیه ی صفر باید از تکنیک پنل دیتا استفاده نمود. نتایج نشان دهنده تایید اثرات ثابت در برابر روش حداقل مربعات تجمیع شده است (به بیان ساده تر تایید داده های ترکیبی (Panel) در برابر داده های تلفیقی (Pool))، زیرا مقدار احتمال کمتر از مقدار استاندارد ۰,۰۵ درصد می باشد.

جدول (۶)، نتایج آزمون چاو

احتمال (Prob)	آماره Statistic	آزمون چاو	
۰/۰۰۱	۳/۴۲	Cross-section F	مدل اول
۰/۰۱۲	۵۳۲/۴۲	Cross-section Chi-square	
۰/۰۰۰	۲/۷۵	Cross-section F	مدل دوم
۰/۰۰۰	۳۲۵/۱۴	Cross-section Chi-square	
۰/۰۰۰	۱/۹۶	Cross-section F	مدل سوم
۰/۰۰۲	۲۶۵/۳۹	Cross-section Chi-square	

آزمون هاسمن و انتخاب اثرات ثابت یا تصادفی:

تصریح هاسمن به منظور تعیین روش اثرات ثابت یا تصادفی جهت برآورد مدل ها مورد استفاده قرار می گیرد. چنانچه آماره ی آزمون محاسبه شده بزرگتر از مقدار جدول باشد، فرضیه H_0 رد شده و همبستگی وجود داشته و در نتیجه باید از روش اثرات ثابت استفاده کرد. نتیجه ی آزمون هاسمن برای مدل تحقیق دلالت بر رد فرضیه صفر دارد. بعبارتی نتایج بیانگر تایید اثرات ثابت در

برابر اثرات تصادفی است. زیرا مقدار احتمال کمتر از مقدار استاندارد ۰,۰۵ درصد است. بنابراین مدل این تحقیق باید به صورت اثرات ثابت تخمین زده شود.

جدول (۷)، نتایج آزمون هاسمن

احتمال (Prob)	آماره Statistic	آزمون هاسمن	
۰/۰۰۰	۱۹/۲۸	Cross-section random	مدل اول
۰/۰۰۰	۲۱/۷۹	Cross-section random	مدل دوم
۰/۰۰۰	۲۳/۰۴	Cross-section random	مدل سوم

روش تخمین و تفسیر مدل:

با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون‌های F و هاسمن، مدل را با روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) در چارچوب رگرسیون‌های مقطعی وزنی و با در نظر گرفتن اثرات تصادفی برآورد می‌کنیم. به طور کلی حداقل مربعات تعمیم یافته، هم خطی بین جملات پسماند را کنترل می‌کند. بنابراین می‌توان برای همه i, j, S, t ها در حالتی که $i \neq j, S \neq t$ می‌باشند، چنین در نظر گرفت که:

$$E(\varepsilon_{it}, \varepsilon_{jt} | X_i^*) = \delta_i^2$$

$$E(\varepsilon_{is}, \varepsilon_{jt} | X_i^*) = \delta_i^2$$

نتایج تخمین مدل‌های پژوهش به روش مدل اثرات تصادفی در جدول زیر ارائه شده است:

$$DUAL_{it} = \beta_0 + \beta_1 CETR_{it} + \beta_2 LCETR_{it} + \beta_3 ETR_{it} + \beta_4 LETR_{it} + \beta_5 size_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

همانطور که ضریب تعیین مدل نشان می‌دهد، متغیرهای مستقل توانسته‌اند ۸۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی کنند. عبارتی قدرت توضیح‌دهندگی مدل ۸۳ درصد می‌باشد. آماره F وسطح معنی‌داری مربوط و مقایسه آن با سطح خطای (۰/۰۰۰)، بیانگر معنی‌دار بودن مدل در سطح اطمینان ۹۹ درصد می‌باشد. آمار دوربین-واتسون نیز برابر با ۱/۵۸ است که وجود خود همبستگی سریالی (مرتب اول) را در بین اجزای اخلاص رگرسیون رد می‌نماید. رد خود همبستگی سریالی (مرتب اول) را در بین اجزای اخلاص رگرسیون نشان دهنده این است که ضرایب رگرسیونی مدل و ضریب تعیین کاذب نمی‌باشند. همچنین نتایج نشان داد که بین دوگانگی نقش مدیر عامل و نرخ موثر مالیات نقدی رابطه معنی‌داری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد. ولی نتایج نشان داد که بین نرخ مالیات تعهدی، نرخ موثر مالیات نقدی و تعهدی در بلند مدت و دوگانگی نقش مدیر عامل رابطه معنی‌داری وجود ندارد. زیرا مقدار احتمال به دست آمده هر یک از این متغیرها کمتر از مقدار استاندارد ۰/۰۵ درصد می‌باشد.

جدول (۸)، نتایج آزمون پانل مدل اول پژوهش

اختصار	متغیر	ضریب	مقدار t	سطح معنی‌داری
$CETR_{it}$	نرخ موثر مالیات نقدی	-۰/۶۸	-۳/۴۶	۰/۰۰۰
$LCETR_{it}$	نرخ موثر مالیات نقدی بلند مدت	۰/۵۶	۱/۴۷	۰/۰۹۶
ETR_{it}	نرخ موثر مالیات تعهدی	-۰/۴۲	-۱/۰۸	۰/۳۵۲
$LETR_{it}$	نرخ موثر مالیات تعهدی بلند مدت	-۰/۵۸	-۰/۹۵	۰/۶۳۵
$size_{it}$	اندازه شرکت	۰/۷۴	۵/۰۱	۰/۰۰۰
LEV_{it}	اهرم مالی	۰/۲۶	۳/۴۲	۰/۰۳۵
$D.W = 1.58$				
$probF = 0.000$				
$R^2 = 0.83$				

نتایج حاصل از الگوی پانل دیتای مدل دوم پژوهش در جدول زیر آمده است. همانطور که ضریب تعیین مدل نشان می‌دهد، متغیرهای مستقل توانسته‌اند ۹۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی کنند. عبارتی قدرت توضیح‌دهندگی مدل ۹۶ درصد می‌باشد. آماره F وسطح معنی‌داری مربوط و مقایسه آن با سطح خطای (۰/۰۰۰)، بیانگر معنی‌دار بودن مدل در سطح اطمینان ۹۹ درصد می‌باشد. آمار دوربین-واتسون نیز برابر با ۱/۶۴ است که وجود خود همبستگی سریالی (مرتب اول) را در بین اجزای

اخلال رگرسیون رد می‌نماید. رد خود همبستگی سریالی (مرتب اول) را در بین اجزای اخلال رگرسیون نشان دهنده این است که ضرایب رگرسیونی مدل و ضریب تعیین کاذب نمی‌باشند. همچنین نتایج نشان داد که بین استقلال هیئت مدیره و هیچ کدام از متغیرهای مستقل رابطه معنی‌داری وجود ندارد. زیر مقدار احتمال آنها از مقدار استاندارد ۰,۰۵ درصد بیشتر است.

$$INDEP_{it} = \beta_0 + \beta_1 CETR_{it} + \beta_2 LCETR_{it} + \beta_3 ETR_{it} + \beta_4 LETR_{it} + \beta_5 size_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول (۹)، نتایج آزمون پانل مدل دوم پژوهش

اختصار	متغیر	ضریب	مقدار t	سطح معنی‌داری
CETR _{it}	نرخ موثر مالیات نقدی	۰/۲۸	۱/۶۷	۰/۳۶۵
LCETR _{it}	نرخ موثر مالیات نقدی بلند مدت	۰/۱۹	۱/۲۴	۰/۰۶۸
ETR _{it}	نرخ موثر مالیات تعهدی	۰/۴۸	۰/۷۸	۰/۴۲۵
LETR _{it}	نرخ موثر مالیات تعهدی بلند مدت	۰/۲۸	۱/۱۸	۰/۵۳۲
size _{it}	اندازه شرکت	۰/۷۴	۲/۴۷	۰/۰۰۰
LEV _{it}	اهرم مالی	۰/۴۲	۱/۴۲	۰/۴۲۳
D.W = 1.64 probF = 0.000 R² = 0.96				

نتایج حاصل از الگوی پانل دیتای مدل سوم پژوهش در جدول زیر آمده است. همانطور که ضریب تعیین مدل نشان می‌دهد، متغیرهای مستقل توانسته‌اند ۶۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی کنند. عبارتی قدرت توضیح‌دهندگی مدل ۶۳ درصد می‌باشد. آماره F وسط معنی‌داری مربوط و مقایسه آن با سطح خطای (۰/۰۰۰)، بیانگر معنی‌دار بودن مدل در سطح اطمینان ۹۹ درصد می‌باشد. آمار دوربین-واتسون نیز برابر با ۱/۵۲ است که وجود خود همبستگی سریالی (مرتب اول) را در بین اجزای اخلال رگرسیون رد می‌نماید. رد خود همبستگی سریالی (مرتب اول) را در بین اجزای اخلال رگرسیون نشان دهنده این است که ضرایب رگرسیونی مدل و ضریب تعیین کاذب نمی‌باشند. همچنین نتایج نشان داد که بین استقلال هیئت مدیره و هیچ کدام از متغیرهای مستقل رابطه معنی‌داری وجود ندارد. زیر مقدار احتمال آنها از مقدار استاندارد ۰,۰۵ درصد بیشتر است.

$$INIST_{it} = \beta_0 + \beta_1 CETR_{it} + \beta_2 LCETR_{it} + \beta_3 ETR_{it} + \beta_4 LETR_{it} + \beta_5 size_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول (۱۰)، نتایج آزمون پانل مدل سوم پژوهش

اختصار	متغیر	ضریب	مقدار t	سطح معنی‌داری
CETR _{it}	نرخ موثر مالیات نقدی	۰/۰۰۹	۱/۰۸	۰/۴۸۵
LCETR _{it}	نرخ موثر مالیات نقدی بلند مدت	۰/۰۹۸	۲/۳۶	۰/۰۰۰
ETR _{it}	نرخ موثر مالیات تعهدی	۰/۰۰۸	۱/۰۸	۰/۸۵۷
LETR _{it}	نرخ موثر مالیات تعهدی بلند مدت	۰/۶۵	۲/۴۲	۰/۰۱۶
size _{it}	اندازه شرکت	۰/۰۰۱	۰/۸۵	۰/۱۲۳
LEV _{it}	اهرم مالی	۰/۰۴	۲/۹۶	۰/۰۰۲
D.W = 1.63 probF = 0.000 R² = 0.52				

۶- نتیجه گیری و پیشنهادات

طبق نتایج بدست آمده، بین میزان مالکیت سهامداران نهادی و متغیرهای نرخ مؤثر مالیات نقدی بلندمدت و نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلندمدت رابطه معنادار وجود دارد، اما بین میزان مالکیت سهامداران نهادی با نرخ مؤثر مالیات نقدی و نرخ مؤثر مالیات تعهدی رابطه معناداری وجود ندارد. طبق تحقیقات صورت گرفته در خارج از جمهوری اسلامی ایران، راهکارهای مدیریت مالیاتی همواره مورد توجه سهامداران و به خصوص سهامداران نهادی می‌باشد. عدم مشابهت نتایج پژوهش حاضر با مبانی نظری موجود و همچنین پژوهش‌هایی که در رابطه با این موضوع در خارج از ایران صورت گرفته است، می‌تواند ناشی از نقش پررنگ دولت در بورس اوراق بهادار ایران باشد. در ایران مالکان نهادی بیشتر دولتی یا شبه دولتی هستند بنابراین نقش ناظر را ایفا نموده و سبب کاهش مدیریت مالیاتی می‌گردند. دلیل دیگری که می‌توان در نظر گرفت، عدم اطمینان سهامداران

می‌باشد، یعنی مدیریت مالیاتی از نظر سهامداران به مفهوم فرصت طلبی مدیران و سوء استفاده مالی آنان در جهت منافع شخصی می‌باشد، در نتیجه به عنوان یک ارزش برای سهامداران محسوب نمی‌شود.

طبق نتایج بدست آمده از این پژوهش، بین استقلال اعضای هیئت مدیره و متغیرهای نرخ مؤثر مالیات نقدی، نرخ مؤثر مالیات نقدی بلندمدت، نرخ مؤثر مالیات تعهدی و نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلندمدت رابطه معناداری وجود ندارد. نتایج مذکور با نتایج پژوهش‌های کریستینا و تریسی (۲۰۱۰)، مینیک و نوگا (۲۰۲۰) و پورعلی و کرمانی‌نژاد (۱۳۹۵)، که نشان دادند هیئت مدیره مستقل دانش و تجربه خود در زمینه مدیریت مالیاتی را در اختیار مالکان شرکت‌ها قرار داده و درصدد سوق دادن منابع شرکت برای مدیریت مالیاتی جهت بهبود نتیجه نهایی عملکرد هستند، همخوانی ندارد. دلیل این امر می‌تواند ناشی از این باشد که نقش مدیران غیر مؤلف در اداره امور شرکت و نظارت بر مدیران مؤلف در شرکت‌های ایرانی فقط در حد یک نام باقی مانده است و یا اینکه عضویت همزمان اعضای غیر مؤلف در هیئت مدیره چند شرکت، ممکن است باعث کاهش اثربخشی آنها شود. از طرف دیگر سهامداران نهادی شرکت‌های عضو نمونه تحقیق، بیشتر ساختار دولتی و شبه دولتی دارند، به نظر می‌رسد این امر موجب شده است تا سرمایه‌گذاران نهادی هیئت مدیره را به اخذ تصمیم غیر بهینه ترغیب کنند.

طبق نتایج بدست آمده از این پژوهش، بین نقش دوگانه مدیرعامل و متغیر نرخ مؤثر مالیات نقدی رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد، ولی بین نقش دوگانه مدیرعامل و متغیرهای نرخ مؤثر مالیات نقدی بلندمدت، نرخ مؤثر مالیات تعهدی و نرخ مؤثر مالیات تعهدی بلندمدت رابطه معناداری وجود ندارد. نتایج آزمون این فرضیه با تحقیق بیچوک و همکاران، (۲۰۰۹) که نقش حاکمیت شرکتی و دوگانگی وظایف مدیرعامل را برای کنترل شرکت‌ها تایید کردند، همخوانی دارد.

همچنین نتایج حاکی از وجود رابطه معکوس بین نقش دوگانه مدیرعامل و نرخ مؤثر مالیات نقدی است، استنباط می‌گردد که چنین مدیرانی از خروج وجه نقد در کوتاه مدت جلوگیری می‌کنند و بیشتر به فکر پاداش برای خود هستند تا ایجاد ارزش برای سهامداران.

با توجه به اینکه بین نقش دوگانه مدیرعامل و متغیر نرخ مؤثر مالیات نقدی رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد، می‌توان گفت که مدیران در شرکت‌ها بر حسب منافع شخصی خود عمل می‌کنند، لذا پیشنهاد می‌شود در هنگام حسابرسی شرکت‌ها به این امر توجه ویژه‌ای شود. از آنجا که نقش مالکان نهادی در تصمیم‌گیری‌ها و سمت و سوی فعالیت شرکت‌ها انکارناپذیر است و با توجه به این موضوع که در این پژوهش ساختار مالکیت نهادی برای شرکت‌ها شامل مالکان نهادی دولتی و غیر دولتی می‌باشد، لذا پیشنهاد می‌شود تفاوت مدیریت مالیاتی در سطح شرکت‌های وابسته به دولت با شرکت‌هایی که متعلق به بخش خصوصی است مقایسه و تحلیل شود.

منابع

- آقایی، م. ع. انواری‌رستمی، ع. ا. سالاری، م. ع. سلمانی، ی. (۱۳۹۴)، بررسی نقش حاکمیت شرکتی در طرح ریزی مالیات شرکت‌ها، پرتال جامع علم انسانی، راهبرد مدیریت مالی، سال سوم، شماره ۹.
- پورعلی، م. ر. کرمانی‌نژاد، س. (۱۳۹۵)، بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و مدیریت مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهشنامه مالیات، فصلنامه علمی سازمان امور مالیاتی کشور.
- حساس‌یگانه، ی. باغومیان، ر. (۱۳۸۵)، نقش هیئتمدیره در حاکمیت شرکتی، نشریه حسابداری، ۱۷۳: ۳۳-۲۰.
- رضایی، ف. عظیمی، آ. (۱۳۹۴)، بررسی رابطه بین ساز و کارهای حاکمیت شرکتی و مدیریت مالیاتی در شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهشنامه مالیات، فصلنامه علمی سازمان امور مالیاتی کشور، دوره ۲۳، شماره ۲۵.
- Brown, R. and L. TAYLOR (2015). " Corporate Governance and Firm Performance", Working Paper, Georgia State University.
- Blaylock, B, Shevlin, T, Wilson, R. (2012). " Tax Avoidance, Large Positive Temporary Book-Tax Differences, and Earnings Persistence ", The Accounting Review Vol. 87, No. 1 DOI: 10.2308/accr-10158 pp. 91-120
- Chang, J. Ch, Sun, H. L. (2018). " The relation between Earning Informativeness, Earning Management and Corporate Governance in the Pre and Post- SOX periods", Working paper, SSRN.
- Chen, Y. (2008). "International Dual Listing, An analytical Framework based on Corporate Governance Theory". Journal of American Academy of Business Cambridge, 12(2): 187-194.
- Ebrahim, A. M. (2009). " The Effectiveness of Corporate Governance, institutional Ownership, and Audit Quality as Monitoring.
- Fries, Arne., Link, Siman., Mayer, Stefan, (2017). " Taxation and Corporate Governance- The State of the Art", MPI Studies on Intellectual Property, Competition and Tax Law. PP357-425.

11. Lanis, R., and Richardson G. (2020) "The effect of board of director composition on corporate tax aggressiveness, journal of accounting and public policy". Vol. 30, pp. 50-70.
12. Lim, Youngdeok. (2011) "Tax avoidance, cost of debt and shareholder activism": Evidence from Korea, Journal of Banking & Finance 35, PP. 456-470.
13. Marcus, A.j, Teranian, H.(2017). "Corporate governance and Pay- for-Performance: The impact of earning management", Journal of Financial Economics, 87:357-373.
14. Minick, K., and Noga, T.(2020). " Do corporate governance characteristics influence tax management", Journal of Corporate Finance, Vol.16, pp,703-718.-
15. Zimmerman, J.L.(2010). " Positive Accounting Theory", Englewood Cliffs, NJ. Prentice-Hall.

Abstract

The purpose of this study is to investigate the effect of direct tax laws on the corporate governance of companies listed on the Tehran Stock Exchange during the years 1393 to 1399. In terms of purpose, this study is an applied category and in terms of method, descriptive research. It is based on multivariate linear regression analysis in which hybrid data analysis is used. The required data was collected from Tadbir Pardaz CD and Kedal site. Data analysis was performed using Eviews software. The statistical population in this study is all companies listed on the stock exchange, of which 185 samples were selected through screening. The results showed that there is a significant relationship between the level of institutional shareholder ownership and the variables of effective long-term cash tax rate and effective long-term accrual tax rate, but there is no significant relationship between institutional shareholder ownership rate with effective cash tax rate and effective accrual tax rate. According to the results of this study, there is no significant relationship between the independence of board members and the variables of effective cash tax rate, effective long-term cash tax rate, effective accrual tax rate and effective long-term accrual tax rate. According to the results of this study, there is a significant and inverse relationship between the dual role of the CEO and the variable effective cash tax rate, but between the dual role of the CEO and the effective long-term cash tax rate, effective accrual tax rate and effective tax liability rate. Does not exist.

Keywords: Stock Exchange, Corporate Governance, Direct Taxes